

The Nigerian dream. Onderzoeksverkenning Nigeriaanse mensenhandel, een samenvatting

Yvette Schoenmakers¹, 2013

In de beginjaren van deze eeuw kwamen bij de Nederlandse politie signalen terecht dat er een groeiend aantal minderjarige Nigeriaanse meisjes verdween uit asielzoekerscentra, om niet meer teruggevonden te worden. Het vermoeden was dat zij in de prostitutie verdwenen. In de daaropvolgende jaren werden er verscheidene opsporingsonderzoeken gestart naar Nigeriaanse mensenhandelzaken, waaronder de onderzoeken Kluyvingsbos, onder leiding van de Koninklijke Marechaussee en onderzoek Koolvis, uitgevoerd door de Nationale Recherche en de betreffende politieregio's. Uit Koolvis bleek dat Nigeriaanse meisjes vanuit Nigeria naar Nederland werden gesmokkeld, waar ze als minderjarigen in asielzoekerscentra (AMA's) geplaatst werden. Vervolgens verdwenen ze naar Italië en ook wel naar Frankrijk, Spanje en in mindere mate naar Duitsland om in de prostitutie te gaan werken. Nederland fungeerde als belangrijke poort om de meisjes Europa in te smokkelen. In 2006 was Nigeria het derde belangrijkste herkomstland van slachtoffers van mensenhandel in Nederland. Na een afname van het aantal Nigeriaanse mensenhandelslachtoffers in Nederland in het jaar erop, staat Nigeria momenteel weer bovenaan als herkomstland.

Verkenning Nigeriaanse mensenhandel

In 2009 is een onderzoeksverkenning uitgevoerd naar de aard en achtergronden van de Nigeriaanse mensenhandel voor de prostitutie, om de kenmerken van de mensenhandel, haar slachtoffers en haar plegers beter te kunnen duiden. Deze verkenning was bedoeld als basis voor meer diepgaand vervolgonderzoek en om de Nederlandse politie meer inzicht te verschaffen in de kenmerken van de mensenhandel voor de prostitutie van Nigeria naar Nederland (en Europa). Mensenhandel behelst "het rekruteren, transporteren, huisvesten of ontvangen van personen door middel van de dreiging of het gebruik van geweld of andere vormen van dwang / misleiding, met het doel van *uitbuiting*" (volgens het VN Palermo Protocol).² Hoewel deze uitbuiting meerdere vormen kan hebben (prostitutie, arbeid, handel in organen), beperkt de onderzoeksverkenning zich tot de uitbuiting in de prostitutie.³

De resultaten van het onderzoek zijn gebaseerd op verschillende onderzoeksmethoden en –bronnen. Er is een beperkte studie verricht van de internationale wetenschappelijke literatuur, politie- en mediaberichtgeving over de handel in Nigeriaanse vrouwen bestemd voor de prostitutie. Daarnaast zijn twaalf diepte-interviews uitgevoerd, aangevuld met diverse informele gesprekken met zowel Nederlandse als Nigeriaanse deskundigen uit het veld van opsporing, vervolging en de opvang van slachtoffers van mensenhandel. Ter aanvulling is een drietal casestudies verricht op basis van dossiers van opsporingsonderzoeken, interviews en open bronnen. Tot slot zijn de bevindingen en indrukken meegenomen die zijn opgedaan tijdens twee studiereizen naar Nigeria, die zijn gefaciliteerd binnen een samenwerkingsproject tussen de Dienst IPOL van de Nederlandse Politie en de Nigeriaanse overheidsdienst NAPTIP.⁴

¹ Ten tijde van de onderzoeksverkenning was auteur werkzaam als onderzoeker aan de Politieacademie.

² Het belangrijkste verschil bij mensensmokkel is dat de gesmokkelde persoon daarmee instemt. Bij mensenhandel wordt het slachtoffer misleid, bedreigd of op andere wijze gedwongen.

³ Nigeriaanse mensenhandel ten behoeve van uitbuiting voor arbeid wordt in deze verkenning buiten beschouwing gelaten. Volgens verschillende respondenten speelt dit minder tot niet in Europa. In Nigeria zelf worden Nigeriaanse slachtoffers wel uitgebuit voor arbeid en huishoudelijk werk.

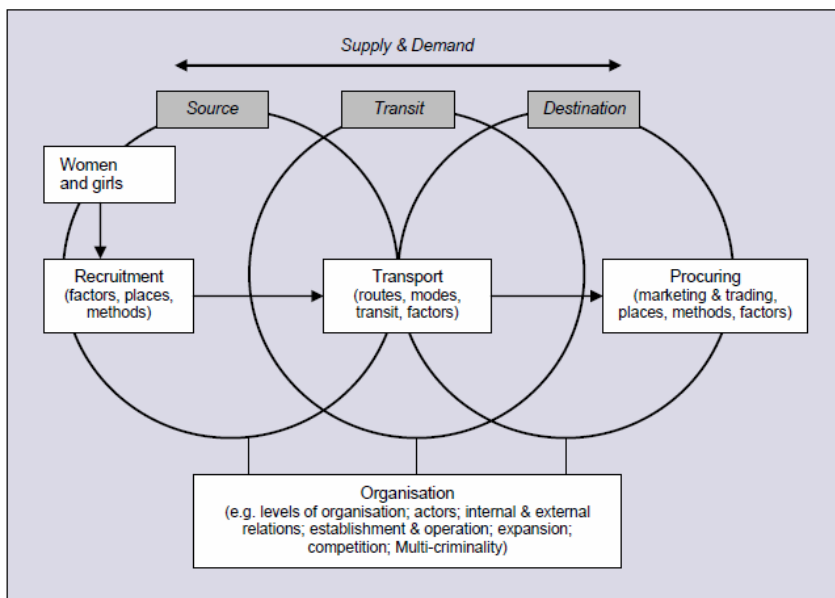
⁴ *National Agency for the Prohibition of Trafficking in Persons and other related matters*. Deze overheidsinstantie is belast met de opsporing, vervolging en preventie van mensenhandel.

Bestemmingslanden en transitlanden

Nederland is zowel bestemmingsland als transitland voor de mensenhandel vanuit Nigeria t.b.v. de prostitutie. Nederland wordt sinds de negentiger jaren van de vorige eeuw door Nigeriaanse mensenhandelaren gebruikt als belangrijke toegangspoort tot Europa. In Europa zijn met name Italië, Spanje, maar onder andere ook Nederland, Noorwegen, Griekenland en in mindere mate Duitsland, Frankrijk en België bestemmingslanden. Van belang is om te realiseren dat ook binnen Nigeria zelf en in West Afrika op grote schaal mensenhandel in Nigeriaanse slachtoffers plaats vindt. Smokkelroutes naar Europa lopen zowel via het luchtverkeer als over land (trans-Sahara via Noord Afrika over zee naar Europa). Veel slachtoffers van de mensenhandel bereiken Europa nooit. Velen bevinden zich jarenlang in 'transit', waar zij vreselijke ontberingen moeten doorstaan, waaronder fysieke en geestelijke mishandeling, verkrachting en uitbuiting in de prostitutie.

Het mensenhandelproces

In het proces van de mensenhandel zijn verschillende fasen en elementen te onderscheiden: Rekrutering; Reisvoorbereiding; Reis & transit; Huisvesting & tewerkstelling; Opbrengsten. In het geval van de mensenhandel vanuit Nigeria naar Europa, spelen de activiteiten van deze fasen zich af in zowel het bronland (Nigeria), transitland(en) als het bestemmingsland. Binnen de verschillende fasen en in de verschillende landen kunnen weer diverse personen van het mensenhandelgroep actief zijn in verschillende hoedanigheden (of rollen). Dit wordt schematisch weergegeven in de onderstaande figuur.

Figuur 1. Analytisch model van mensenhandel afgeleid van de Swedisch National Council for Crime Prevention (Brå, 2008, p.17)

Gekeken naar de casuïstiek verloopt de mensenhandel in grote lijnen als volgt:

- 1) Een rekruteerder in bronland Nigeria legt contact met het meisje, vaak via vrienden en/of familie;
- 2) Reisvoorbereidingen worden gemaakt door de organiseerder of iemand die voor hem/haar werkt. In een bekende zaak had een van de mensenhandelaren een eigen reisbureau. Contacten, onder andere met corrupte ambtenaren, worden gebruikt om de benodigde reisdocumenten te bemachtigen. Er moet een paspoort en een visum geregeld worden. Eerder werden deze documenten veelal vervalst, maar door de aangescherpte controles op luchthavens zijn de

documenten tegenwoordig meestal authentiek, maar frauduleus verkregen via corrupte functionarissen. Een visum wordt aangevraagd bij een van de ambassades van een Schengenland. Daarbij wordt het meisje aangemeld als familielid, verloofde of als medewerker van een bedrijf van de 'trolley' (reisbegeleider) of ander contact.

3) Het meisje legt een eed af tijdens een juju-ritueel onder leiding van een traditionele priester (*ohen*), waardoor zij en haar madam via een contract aan elkaar verbonden worden. Hierbij wordt het meisje (soms vooraf, soms later) verteld dat zij een schuld heeft bij haar madam van 50 a 60.000 euro. Deze schuld zal zij moeten afbetalen door voor haar madam te werken in Europa.

4) De meisjes vliegen met of zonder een begeleider ('trolley') naar Nederland en vragen asiel aan. Ze zijn vooraf goed geïnstrueerd over deze procedure en hebben een verhaal van de mensenhandelaar over hun achtergrond geleerd. Voor aankomst dumpen ze vaak de reisdocumenten en paspoort.

4) Wanneer ze in het opvangcentrum zijn, bellen ze een contactpersoon (dit telefoonnummer dragen ze tijdens de reis mee op hun lichaam). Ze worden verder geïnstrueerd en verdwijnen uit het opvangcentrum.

5) Ze worden vervolgens meestal naar een ander Europees bestemmingsland begeleid of gestuurd om daar in de prostitutie te gaan werken, onder de controle van hun madam en/of een 'hitter' (iemand die de meisjes bedreigt en/of dwingt). Hun verdiensten dragen ze over aan de madam, tot ze hun schuld hebben afbetaald. Door de opbrengsten wit te wassen, verbergen de mensenhandelaren de illegale praktijken. Zij hebben andere (legale) bedrijfjes in de bestemmingslanden, zoals Afrikaanse restaurants, beautysalons of exportbedrijfjes.

Niet iedere zaak verloopt op dezelfde manier. Er is een verschillend aantal personen bij het mensenhandelproces betrokken, die verschillende (soms meerdere) rollen op zich kunnen nemen en ook de afzonderlijke fasen in het proces kennen verschillen.

Actoren, rollen en organisatie

De actoren in het mensenhandelproces kunnen zowel illegaal zijn (direct profiteren van de criminele operatie) of faciliterend (legale actoren). Voorbeelden van rollen die in het mensenhandelproces vervuld kunnen worden (door verschillende of deels dezelfde personen) zijn: 'madam' of organiseerder; investeerder (sponsoren); rekruteerder; reisagent ('travel agent'); vervalsers; corrupte functionarissen; reisbegeleider ('trolley'); gids; chauffeurs ('lorry'); controle actoren die de meisjes onder druk zetten zodat zij werken ('hitters'); advocaten, doctoren; schuld-inners; geldkoeriers, witwassers. Een uniek kenmerk van de Nigeriaanse mensenhandel is dat zij in veel gevallen wordt gedirigeerd door vrouwen, de zogenaamde madams. Zij vervullen in zekere zin een voorbeeldfunctie in de Nigeriaanse gemeenschap, als 'geslaagde zakenvrouwen' die het in het westen 'gemaakt' hebben. Van deze rol maken de madams gebruik bij de rekrutering van meisjes (zie verderop).

De grootte en samenstelling van de mensenhandelgroeperingen loopt uiteen en ook wat betreft het niveau van organisatie zijn er verschillende bevindingen. In de opsporingspraktijk in Nederland worden er criminele samenwerkingsverbanden aangetroffen, maar ook individuele plegers.⁵ In enkele politiezaken was het criminele netwerk zeer uitgebreid, actief in verschillende Europese landen tegelijk. In andere zaken bleek nergens uit dat er zo'n organisatie bestond. Sommige organisatoren gebruiken meerdere tussenpersonen zoals rekruteerders en reisbegeleiders, in andere gevallen wordt het hele proces gedirigeerd door slechts een of enkele personen. Eerder zag NAPTIP vanuit Nigeria veel zaken waarbij de madam het hele mensenhandeltraject coördineerde. Zij betaalde het geld voor de reisdocumenten en regelde een uitnodiging van het bestemmingsland voor de visumaanvraag. Dit scenario wordt nu niet veel meer aangetroffen. De madam gebruikt

⁵ Daarbij in acht genomen dat de politie een beperkt beeld heeft van de feitelijke groepering.

investeerders en tussenpersonen om zo het risico van de criminele activiteiten te reduceren. Ook worden de slachtoffers om deze reden gestimuleerd om de reis met het vliegtuig alleen te maken.⁶ Opvallend is dat er zeer weinig kennis bestaat over de mensenhandelgroeperingen. In herkomstland Nigeria hebben de instanties goed zicht op wie de slachtoffers zijn, maar geen zicht op de daders. De mensenhandelaren worden omschreven als 'faceless criminals' en de opsporing geschiedt vooral aan de hand van aangiften en slachtofferverklaringen. Dat er zo weinig kennis is over de mensenhandelgroeperingen, komt deels door de aard van de criminele organisatie. De criminele netwerken kunnen worden bestempeld als 'gelegenheidsnetwerken', waarvan de leden inwisselbaar zijn. Er lijkt een uitgebreid informeel netwerk over Europa te bestaan, waarop een beroep gedaan kan worden ten behoeve van verschillende 'projecten'. Dit sociale netwerk faciliteert de flexibiliteit en de ad hoc samenstelling van de criminele netwerken. Ook blijken er bijvoorbeeld 'gedeelde contacten' in vliegvelden of bij overheidsinstanties te zijn.

De slachtoffers

Een analyse van de gegevens van NAPTIP wijst uit dat de slachtoffers een bepaald profiel delen. Het overgrote deel van de slachtoffers komt (net als de daders) uit Edo State (met Benin City als grootste stad). De meeste slachtoffers zijn in de leeftijd van 18 tot 25 jaar. Zij hebben hun opleiding niet afgemaakt en komen uit 'broken families', gezinnen met gescheiden ouders, of polygame gezinnen. De financiële situatie van de gezinnen is slecht en er is weinig perspectief op de arbeidsmarkt. Overheersend is het beeld dat de slachtoffers naar Europa *willen*, ze hebben geen toekomstperspectief in Nigeria en zien en horen mooie verhalen van meisjes of vrouwen die al eerder naar Europa gingen. Zij zien de rijkdom die Europa deze vrouwen gebracht heeft. Hun perceptie van Europa is dat het leven daar makkelijk is en je daar veel geld kunt verdienen.⁷ Opvallend is dat alleen de goede verhalen de gemeenschap thuis bereiken. Mislukkingen worden uit schaamte en angst voor reacties van thuis verborgen gehouden.

Rekrutering van de slachtoffers

De rekruteringfase in de Nigeriaanse mensenhandel is belangrijk, omdat de rekrutering van de meisjes het verst afstaat van overheidsinstanties die de mensenhandel aanpakken. Op de rekrutering is het minste zicht. De slachtoffers die bekend zijn bij NAPTIP worden benaderd door een rekruteerder of door de madam zelf. De rekruteerder is zijn meestal een bekende van (een lid van) de familie. Er zijn verschillende niveaus van misleiding bij de rekrutering van de meisjes. Sommige slachtoffers vermoeden of weten dat zij bestemd zijn voor de prostitutie in Europa, maar kunnen evenwel niet goed bevatten wat dat betekent en hoeveel seks zij moeten hebben om hun schuld van 50.000 euro terug te kunnen betalen. Sommigen worden volledig misleid; aan hen wordt verteld dat zij in de huishouding, bij een kapper of in een Afrikaans restaurant kunnen gaan werken. Op dezelfde wijze zijn er gevallen waarin de ouders niet op de hoogte zijn van de ware toedracht van de reis die hun dochter kan gaan maken. In andere gevallen weten of vermoeden zij wel dat hun dochter bestemd is om in de prostitutie te gaan werken. Soms werken ouders hier actief aan mee. Zij kunnen betrokken worden bij het contract dat met het meisje wordt afgesloten en er zijn gevallen waarin zij zelf geld investeren in de reis die het meisje gaat maken, of zelf een schuld aangaan bij sponsors. Voor de familie is de reis van het meisje van groot belang. Dit is de kans voor de familie op een betere toekomst. In de gemeenschap zien zij rijke madams die terugkeren uit Italië, Spanje of Nederland en in Benin City mooie huizen laten bouwen, dure auto's kopen en mooie kleding dragen.

⁶ Dit is niet moeilijk, aangezien de meisjes heel graag naar Europa willen (zie 'slachtoffers' en 'rekrutering').

⁷ Dit biedt belangrijk aanknopingspunten voor preventie van de mensenhandel. Bewustwordingscampagnes met als doel een meer realistisch beeld van het leven in Europa te creëren in de gemeenschappen in Edo State.

Ook zien zij dat er geld uit Europa terugkomt naar de families van meisjes die hun geluk in Europa gingen beproeven. Voor de familie en voor het meisje zelf is een reis naar Europa dé kans om hogerop te komen in een land met slechte toekomstperspectieven en beperkte mogelijkheden voor hen die geen contacten hebben op hooggeplaatste posities.

Controle over de slachtoffers

Een karakteristiek van de Nigeriaanse mensenhandel is het juju-ritueel dat door meisjes wordt ondergaan alvorens zij aan hun 'reis naar het westen' beginnen. Juju wordt wel omschreven als een soort 'voodoo', het is een kenmerk van de traditionele religie. Tijdens een ritueel verricht het meisje onder leiding van de traditionele priester (de ohen), bepaalde rituele handelingen in het heiligdom van de priester. De priester laat het meisje bijvoorbeeld kauwen op een colanoot, soms worden (schaam)haar en nagels van het meisje afgeknipt en moet zij een door de priester gemaakt mengsel opdrinken. Door het uitvoeren van het ritueel wordt een verbintenis tussen het meisje en haar mensenhandelaar gesloten. De slachtoffers gaan met hun madam of hun mensenhandelaar een overeenkomst aan, waarbij zij een schuld aangaan van meestal rond de 50.000 euro. Zij verplichten zich deze schuld af te betalen, door in Europa voor hun madam te gaan werken. Als zij dit contract verbreekt, zal de juju haar en/of haar familie onheil brengen. Als zij hun schuld hebben afbetaald, zijn zij vrij om hun eigen leven te gaan leiden, of kunnen zij voor zichzelf beginnen. Dit element van wederkerigheid is een tamelijk uniek kenmerk van de Nigeriaanse mensenhandel en hiermee wordt de mensenhandelcyclus in stand gehouden. Meisjes zijn daadwerkelijk in staat om hun schuld na enkele jaren af te betalen en voor zichzelf te beginnen. Op deze wijze zijn dan ook veel van de huidige madams zelf ooit slachtoffer van mensenhandel geweest.

Er zijn tegengestelde berichten over de mate waarin juju gebruikt wordt als dwangmiddel dan wel intimidatiemiddel. Wetenschappers en deskundigen zijn het er wel over eens dat de traditionele religie en het ritueel een belangrijke invloed hebben op de slachtoffers. Slachtoffers hechten zeer veel waarde aan dit contract. Hiermee vormt het een ideaal dwangmiddel dat door de mensenhandelaren op afstand kan worden gebruikt om te meisjes onzichtbaar te controleren. Wanneer een meisje niet wil werken, weg wil lopen of naar de politie wil gaan, kunnen fysieke en/of psychologische bedreigingen volgen, gericht op haarzelf en/of haar familie.

Wanneer de vrouwen in Europa zijn aangekomen, worden identiteitsbewijzen en reisbescheiden veelal van hen afgepakt. Vanaf het moment dat de meisjes Nigeria verlaten, hebben ze geen goed beeld van waar ze zijn. Ze spreken de taal niet en zijn op onbekend terrein. De enige persoon die ze kennen is hun mensenhandelaar, hun madam. De madam gebruikt ook dit gegeven om hen te controleren. "Als je mij niet gehoorzaamt, geef ik je aan bij de politie en word je uitgezet." Dat is het laatste wat de vrouwen willen; hun reis naar Europa is voor hen en hun familie de hoop op een betere toekomst.

Achtergronden van de Nigeriaanse mensenhandel

De mensenhandel wordt het meest verklaard vanuit armoede als grootste 'push'factor. Uit de onderzoeksverkenning wordt geconcludeerd dat in Nigeria eerder de enorme polarisatie tussen de armoede en de zichtbare rijkdom veel mensen drijft tot het streven naar een aandeel van die rijkdom, dan de armoede op zichzelf. Bovendien zijn Benin City en Edo State niet de armste gebieden van Nigeria, noch wordt met armoede verklaard waarom de slachtoffers (en de daders) overwegend uit dit gebied komen. Verklaringen voor de gedeelde afkomst van de slachtoffers en daders zijn deels terug te vinden in historische ontwikkelingen en anderzijds in het gegeven dat de plegers hun criminele netwerk 'gesloten' houden, afgeschermd van opsporingsdiensten. De stammentaal die zij delen, is daarbij een belangrijk instrument. Vertrouwen speelt een grote rol in de criminele netwerken en ook in het rekruteringsproces met het slachtoffer, dat dezelfde taal spreekt.

Uit de literatuur kan worden opgemaakt dat de bestemmingslanden van de mensenhandel samenhangen met immigratiestromen en de aanwezigheid van diasporagemeenschappen. Wanneer diaspora zich in Europa hebben gevestigd, nemen de migratiestromen toe, waaronder ook de stroom uitgebuite vrouwen. Het belangrijkste Europese bestemmingsland voor de Nigeriaanse mensenhandel is Italië. Nigerianen begonnen te emigreren naar Italië in de jaren 1980. Ze werden aangetrokken tot de vraag naar laaggeschoolde arbeid in agricultuur en dienstverlening. Hierdoor ontstond er in de jaren negentig in Italië een aanzienlijke diasporagemeenschap van tienduizenden Nigerianen. De mensenhandel van Nigeriaanse vrouwen naar Italië voor de prostitutie dateert terug tot het eind van de jaren 1980, met name in centraal en noord Italië. Vandaag de dag zijn zij talrijk door heel Italië aanwezig. De Nigeriaanse diasporagemeenschap is volgens overheidscijfers uitgegroeid tot 60.000 Nigerianen. Volgens schattingen zijn er in Italië tienduizend Nigeriaanse prostituees.

Nigeria's internationale handel in mensen kan ook wel worden gezien als een verlengstuk van de uitgebreide nationale mensenhandel ofwel *domestic trafficking*. Wanneer zij zelf niet voor hun kinderen konden zorgen, stuurden arme families hun kinderen van oudsher weg om te werken in rijkere huizen. Soms is dit een vorm van pleegzorg waarbij kinderen een betere start in het leven krijgen, maar dit kan ook verholde slavernij zijn. Deze traditie kan deels verklaren waarom families hun dochters (al dan niet willens en wetens) de Europese prostitutie in sturen.

De ontwikkelingen in de afgelopen decennia in Europa hebben geleid tot strengere immigratie-eisen. De aangescherpte immigratie-eisen betekenen een inperking van de legale immigratie, waardoor illegale migratie wordt bevorderd. Dit creëert ongekende mogelijkheden voor mensensmokkelaars en mensenhandelaars. Tal van factoren die in het onderzoek aan bod zijn gekomen dragen ertoe bij dat veel Nigerianen naar het westen willen, om daar hun geluk te beproeven. Mensensmokkelaars vinden hierin een interessante markt en treden op als 'broker' om personen via illegale routes naar Europa te leiden. Maar ook voor de mensenhandel levert de wens om naar het westen te gaan een vruchtbare grond om meisjes te ronselen.

Naast deze aanbodzijde moet niet uit het oog worden verloren dat op de mensenhandelmarkt ook een vraagzijde is: de Europese afzetmarkt. Die wordt gevormd door de mannen die de seksuele diensten kopen, de exploitanten van de seksindustrie, de staten die de bestemmingslanden vormen en ook de westerse cultuur waarin bijvoorbeeld massamedia een belangrijke rol spelen bij het verspreiden van een populair beeld van de seksindustrie. Bij de aanpak van mensenhandel dienen zowel de aanbod- als de vraagzijde in acht genomen te worden.

Aanpak

In Nigeria is met name NAPTIP belast met de aanpak van mensenhandel en in Nederland zijn tal van verschillende instanties met haar aanpak gemoeid. In deze samenvatting wordt ervan afgezien om hier een uitgebreid verslag van te geven. Wel worden kort enkele knelpunten en aandachtspunten naar voren gebracht.

In Nederland hebben de opsporingsinspanningen van Kluivingsbos en Koolvis in eerste instantie een daling van het aantal gesmokkelde meisjes via Nederland tot gevolg gehad. Vóór deze onderzoeken was de aanpak gericht op incidenten. De structuur van de criminele organisatie werd daarmee niet aangetast. Bij Koolvis werd via een internationale aanpak de keten opgerold, waardoor de lijn onderbroken werd. De toegenomen opsporingsinspanningen hebben ook verplaatsingseffecten tot gevolg. Zo worden er nieuwe luchtroutes gebruikt, bijvoorbeeld via Turkije naar Europa. Vanwege de aangescherpte controles op de luchthavens, zowel in Nigeria als in Europa, worden slachtoffers daarnaast meer over trans-Sahara landroutes gesmokkeld. De landroutes leveren meer risico's en ernstige situaties op. Veel meisjes worden onderweg al tewerkgesteld en misbruikt, velen zijn zeer lange tijd (meerdere jaren) in transit. De landroutes zijn bovendien moeilijker te controleren, waardoor een grote groep slachtoffers van mensenhandel in een grijs gebied verdwijnt.

Verschillende instanties melden over het laatste jaar opnieuw een sterke stijging van het aantal Nigeriaanse slachtoffers in Nederland. Nigeria staat weer bovenaan de lijst van herkomstlanden van slachtoffers. Veelal wordt genoemd dat de B9-regeling door de mensenhandelaren misbruikt wordt, maar het blijkt moeilijk om de effecten van de B9-regeling te duiden.⁸ Bescherming van de (potentiële) slachtoffers staat voorop. De verklaringsbereidheid van de slachtoffers in Nederland is laag. Dit hangt deels samen met angst voor de mensenhandelaren (en de juju), anderzijds hebben de slachtoffers geen vertrouwen in de autoriteiten. Er moet dan ook enorm geïnvesteerd worden om een vertrouwensrelatie met de slachtoffers op te bouwen en hen ervan te overtuigen om naar waarheid te verklaren. Hun verhalen wijzigen gedurende dit proces en dit maakt de bewijslast wankel. Zowel in Nederland als in Nigeria is dan ook gebleken, dat de vervolging van mensenhandel zeer lastig is. Het is moeilijk om voldoende bewijslast voor uitbuiting aan te dragen, wat in Nederland meermalen heeft geresulteerd in septs, vrijspraak of een veroordeling voor mensensmokkel in plaats van mensenhandel. Er wordt geschat dat in Nederland 80% van zaken, die aangebracht worden bij het OM, geseponeerd worden vanwege gebrek aan bewijsmateriaal. Ondanks alle inspanningen loont de mensenhandel.

Aandachtspunten

Deze verkenning had tot doel om meer zicht te krijgen op de aard en achtergronden van de Nigeriaanse mensenhandel. Daarbij is niet tot doel gesteld om tot concrete aanbevelingen te komen voor de aanpak. Toch worden hier enkele aandachtspunten voor de aanpak benoemd.

De handel in Nigeriaanse vrouwen voor uitbuiting in de Nederlandse of Europese prostitutie is een transnationaal probleem, dat ook een internationale reactie vereist. Een internationale multidisciplinaire aanpak waarbij de focus op de hele mensenhandelketen ligt, is onontbeerlijk om het probleem effectief aan te pakken. Tegelijkertijd levert dit moeilijkheden op, onder meer vanwege juridische verschillen tussen de landen die met de aanpak gemoeid zijn. Preventie blijkt nog steeds een belangrijke peiler voor de aanpak, waar in Nigeria al uitvoerig in wordt geïnvesteerd. Vanuit de verkenning wordt onder andere aanbevolen om via bewustwordingscampagnes een meer realistisch beeld van Europa en ook verhalen van slachtoffers van mensenhandel in de Nigeriaanse gemeenschap te laten landen. Betrokkenheid van het onderwijs en deelname aan onderwijs in Nigeria zijn cruciaal. Nederland doet er goed aan haar opgebouwde werkrelatie met de Nigeriaanse instanties te onderhouden en verder uit te bouwen. Hiermee kan worden gewaarborgd dat in Nederland opgevangen slachtoffers vervolgens in Nigeria goed worden opgevangen, of in Nederland kunnen worden begeleid zodat zij hier een bestaan kunnen opbouwen. Uit enkele praktijkcasussen blijkt dat de betrokkenheid van Nigeriaanse rechercheurs bij Nederlandse mensenhandelzaken tot goede resultaten leidde. Enerzijds kon snel een vertrouwensband met slachtoffers opgebouwd worden, anderzijds was de Nigeriaanse expertise van waarde bij het duiden van de verdachtenverklaringen. Een aanbeveling is dan ook om te proberen Nigeriaanse expertise te betrekken in de Nederlandse Nigeriaanse mensenhandelzaken. Tot slot wordt het probleem hoofdzakelijk via de 'aanbodzijde' benaderd. Zolang er een lucratieve afzetmarkt is voor het illegale goed, zullen de mensenhandelaren steeds nieuwe manieren vinden om hiervan te profiteren. Dit aandachtspunt wordt niet naar voren gebracht met het oog op het debat over legalisering dan wel uitbanning van prostitutie. Het wordt genoemd om eens een andere invalshoek te geven voor de aanpak, welke mogelijk ook via andere sporen kan lopen.

⁸ Met de term 'B9 regeling' wordt geduid op Hoofdstuk B9 uit de Vreemdelingencirculaire. In dit hoofdstuk wordt de procedure beschreven die is bedoeld voor slachtoffers en getuige-aangevers van mensenhandel. Het doel ervan is slachtoffers van mensenhandel in staat te stellen aangifte te doen en zo bescherming en voorzieningen te krijgen en de dreiging van onmiddellijke uitzetting weg te nemen. De B9 regeling maakt onderdeel uit van een integrale aanpak om mensenhandel te bestrijden, een uitdrukkelijke prioriteit voor politie en justitie in Nederland.